

дослідницької діяльності. Теоретично обґрунтована та розроблена цілісна система дослідницької діяльності майбутніх фахівців із фізичної культури (концепція, принципи та технології розвитку креативно-інноваційних здібностей), яка забезпечує ефективне формування їхньої здатності творчо й ефективно виконувати професійну діяльність.

Ключові слова: дослідницька діяльність, креативно-інноваційні здібності, майбутні фахівці з фізичної культури.

Людмила Лысенко. Система исследовательской работы будущих специалистов по физической культуре как основа развития креативно-инновационных способностей. Актуальность данной работы обусловлена современными требованиями к качеству профессиональной готовности специалистов в области физической культуры и спорта – подготовка высококвалифицированных специалистов, способных к активному участию в инновационных процессах, исследовательской и креативно-инновационной деятельности. Цель работы – обоснование системы подготовки будущих специалистов физической культуры к креативно-инновационной деятельности средствами исследовательской деятельности. Теоретически обоснована и разработана целостная система исследовательской деятельности будущих специалистов по физической культуре (концепция, принципы и технологии развития креативно-инновационных способностей), которая обеспечивает эффективное формирование их способности творчески и эффективно выполнять профессиональную деятельность.

Ключевые слова: исследовательская деятельность, креативно-инновационные способности, будущие специалисты по физической культуре.

Ludmila Lysenko. System of Research Work of Future Specialists of Physical Culture as a Base of Development of Their Creative-Innovative Abilities. The topicality of this work is caused by modern demands to the quality of professional readiness of specialists of physical culture and sport. It is a training of high-quality experts who can take an active part in innovation processes, researches and relative-innovation abilities. Substantiation of the system of training of future specialists of physical culture for creative-innovation activities with means of researching activities, innovation abilities, future specialists of the physical culture were the purpose of the work. The whole system of research activities of future specialists of physical culture (concepts, principles and technologies of development of creative-innovation abilities) provides their effective formation for performing of their professional activities effectively and creatively.

Key words: research activity, creative-innovation abilities, future specialists of physical culture.

УДК 371.132 : 796.077.5

Тетяна Матвійчук

Формування педагогічної позиції в майбутніх спортивних педагогів

Львівський державний університет фізичної культури (м. Львів)

Постановка наукової проблеми та її значення. Модернізація професійної підготовки педагогів із фізичної культури на сучасному етапі є однією із загальних стратегій освітньої політики України, важливе завдання котрої досягнення високої якості освіти. Вищі навчальні заклади ставлять перед собою завдання підвищення ефективності підготовки спеціалістів з вищою освітою в галузі фізичної культури, котрі володіють високим рівнем професійної кваліфікації, здатних займати активну позицію у своїй професійній діяльності. Тільки в цьому випадку можна очікувати як повної самовіддачі й творчої активності, так і самореалізації усіх закладених природою здібностей і накопичених у ВНЗ знань, умінь та навичок.

Проблема формування педагогічної позиції й педагогічних умінь у майбутніх педагогів висвітлена в дослідженнях О. А. Абдулліної, Л. І. Рувінського, В. А. Кан-Калика, Н. В. Кузьміної, А. І. Піскунова, З. О. Шварцмана, Н. В. Бордовської, А. О. Реана.

Важливе місце в системі підготовки спеціаліста в галузі фізичної культури та спорту займають психолого-педагогічні дисципліни, які забезпечують професійно-педагогічну підготовку студентів. Особливої уваги потребує питання формування загальнопедагогічних умінь, від котрих залежить готовність випускників здійснювати майбутню професійну діяльність.

Разом із тим, як доводить аналіз психолого-педагогічної літератури з цієї проблеми, формування професійної готовності майбутнього спортивного педагога за допомогою методів активного навчання досі не стало предметом спеціального вивчення. Процес професійної підготовки студента ВНЗ фізкультурного профілю не повинен здійснюватися без виконання студентами практичних завдань із проектування дій на основі педагогічної теорії, самостійного розв'язання педагогічних задач та ситуацій. Виконання педагогічних завдань, аналіз педагогічних ситуацій та проведення ділових ігор описані в працях В. П. Безпалько, Л. С. Нечепоренко, Ф. М. Рахматулліної, В. Н. Фролова.

Концепції й теорії активних методів навчання апробовані педагогічним досвідом, а в освітній практиці підготовки педагогів із фізичної культури залишаються незатребуваними, а проблема формування педагогічної позиції та однієї з її складових частин – загальнопедагогічних умінь майбутнього спортивного педагога за допомогою інтерактивних методів навчання вивчена недостатньо. У зв'язку з цим існує низка протиріч між:

– значущими можливостями активних методів навчання та неадекватними підходами до їх використання в процесі професійної підготовки майбутнього спортивного педагога;

– необхідністю освітньої практики з використання активних методів навчання у фізкультурних ВНЗ та недостатньо розробленим методичним супроводом їхнього застосування як засобу професійної підготовки майбутніх спеціалістів у педагогічній науці.

Необхідність розв'язання вищевказаних суперечностей і усунення вказаних недоліків визначає актуальність проблеми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Практична діяльність викладача щодня пов'язана з розв'язанням педагогічних завдань та розв'язанням ситуацій. Професійно-педагогічне завдання має містити в собі інформацію, яка наповнена педагогічним змістом. Низкою досліджень доведено, що педагогічна позиція формується ефективно лише за умови, коли зміст і проблема педагогічних ситуацій завдань доповнюються алгоритмами їхнього вирішення, а сам процес вирішення вимагає від студента інтелектуального напруження. Специфікою професійно-педагогічних завдань є їхня спрямованість на відображення педагогічної реальності, що може бути представлена в змісті завдання як проблемна ситуація, розв'язання якої створює умови для становлення професіоналізму й індивідуальності майбутнього фахівця [3].

Під педагогічною позицією ми розуміємо ставлення педагога до наступних складників: ставлення до сенсу, цінностей і цілей навчання, педагогічної науки; до викладання й змісту процесу навчання; до учня як суб'єкта його власного життя, як мети та цінності освіти; до себе як до творчої індивідуальності, здатної до діалогу в педагогічному колективі [2; 4]. Головними джерелами формування професійної позиції в психолого-педагогічній літературі є світогляд особистості, професійна мотивація, система життєвих цінностей, життєвий і професійний досвід, набуті знання, уміння й навички [1].

Формування професійно-педагогічної позиції – це процес, під час якого відбувається поступове накопичення та перебудова її змістовних характеристик. Характеристикою сформованої педагогічної позиції фахівця в галузі фізичного виховання та спорту, на наш погляд, буде поєднання соціокультурних форм спортивно-педагогічної діяльності й індивідуальних механізмів входження особистості в професію, що відображає взаємозв'язок індивідуально значущого із соціально значущим.

Низка дослідників у своїх роботах доводять, що студенти недостатньо підготовлені до розв'язання професійних завдань [1; 5]. Це виявляється в тому, що вони не уявляють свою майбутню педагогічну діяльність як безперервний процес виконання професійних завдань, здійснюють аналіз ситуацій у більшості випадків на емпіричному рівні, не вміють логічно обґрунтовано визначити педагогічне завдання та проводити вибір методів і засобів її розв'язання, що, зі свого боку, призводить до помилок.

Завдання статті – дослідити педагогічну спрямованість та визначити ефективність способів формування педагогічної позиції в студентів фізкультурних ВНЗ у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Для досягнення мети дослідження використано такі методи: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури й практичного досвіду; опитування (анкетування); методи математичної статистики. Дослідження проводилося на базі Львівського державного університету фізичної культури протягом 2009–2011 навчальних років. У ньому взяли участь 262 студенти II і III курсів факультету фізичного виховання та факультету спорту.

Важливою складовою частиною загальнопедагогічної підготовки студентів є виховання позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності, що обумовлює розвиток інтересу до оволодіння професійно спрямованими знаннями, уміннями й навиками, потрібними для успішної педагогічної діяльності; формування потреби в діяльності щодо оволодіння відповідними професійними знаннями, уміннями та особистісними якостями; формування мотивів і цілей діяльності, позитивних емоцій у період навчання у ВНЗ.

Складний і багатофакторний характер педагогічного процесу обумовлює достатньо високий рівень узагальненості теоретичних знань, що засвоюються майбутніми спортивними педагогами на заняттях із дисциплін психолого-педагогічного циклу. Унаслідок цього для багатьох студентів отримані ними уявлення й поняття є абстрактними положеннями, які мало співвідносяться з реальним навчально-виховним процесом.

Істотною перешкодою для досягнення високого рівня загальнопедагогічної підготовки є те, що більшість студентів сприймають педагогічний процес через призму особистої участі в ньому як "учня", а не як "викладача". Це ускладнює педагогічне осмислення навчально-виховного процесу, засвоєння мотиваційно-ціннісної сторони діяльності педагога.

Ці положення підтверджуються отриманими результатами дослідження педагогічної спрямованості студентів III курсу.

Аналіз результатів дослідження дає підставу стверджувати, що тільки для третини студентів (30,61 %) III курсу факультету фізичного виховання й факультету спорту характерна професійна спрямованість на оволодіння обраною майбутньою професією. Провідними видами діяльності для них стають професійно-навчальна й науково-дослідна, разом із різким зростом самостійності навчальної, економічної та інших видів діяльностей. Як правило, знання, уміння й навика, що набуваються, виступають для студента вже як засоби майбутньої професійної діяльності. Водночас, на III курсі загострюються питання професійної мотивації.

Усіх студентів ЛДУФК за ознакою ставлення до освіти й отриманню спеціальності можна розділити на три групи. До першої відносимо тих, які орієнтовані на освіту як цінність і орієнтовані на професію в процесі навчання у ВНЗ (53,05 %). Друга група – студенти, які орієнтовані на бізнес (20,15 %), вони не виявляють зацікавленості до наукових досліджень як основи отримання професії та бачать в освіті інструмент і засіб для створення в майбутньому власної справи. Третю групу складають студенти, котрих, з одного боку, можна назвати такими, які не визначилися або стурбовані проблемами особистого, побутового плану, для яких проблема професійного самовизначення ще не вирішена (26,8 %).

За характером ставлення до навчання ми виділяємо такі групи студентів: перша – які прагнуть оволодіти системою знань, методами самостійної роботи, професійними знаннями та вміннями. Навчальна діяльність для них – шлях до оволодіння обраною професією (24,04 %). До другої групи належать студенти, котрі прагнуть здобути хороші знання за всіма навчальними дисциплінами (16,03 %). Для них характерне захоплення багатьма видами діяльності, що може призводити до задоволеності поверховими знаннями. Третя група – студенти, котрі мають яскраво виражений професійний інтерес (40,07 %), переважно з факультету спорту, а саме ті, котрі мають власний досвід спортивної діяльності, й ті, які до вступу в ЛДУФК навчалися у спеціалізованих навчальних закладах спортивного профілю. Тому такі студенти цілеспрямовано та старанно здобувають знання, необхідні для майбутньої професійної діяльності. До четвертої групи належать студенти, котрі непогано вчать-ся, але до навчальної програми ставляться вибірково й відвідують лекції та семінари тільки цікавих, на їхню думку, навчальних дисциплін. Їхні професійні інтереси ще не укріпилися (14,12 %). До п'ятої групи відносимо ледарів. До навчання вони байдужі, учаться у ВНЗ або за наполяганням батьків, або для того, щоб не йти працювати чи не потрапити до армії (5,74 %).

Вивчення досвіду викладання педагогічних дисциплін у ВНЗ дає нам змогу виявити умови вдосконалення загальнопедагогічної підготовки майбутніх спортивних педагогів у напрямі їхнього поєднання з теоретичною й практичною складовими частинами, а саме: використання теоретичних знань для розв'язання практичних педагогічних завдань; виявлення взаємозв'язків між узагальненими теоретичними положеннями педагогіки й практичними конкретними фактами та явищами навчально-виховного процесу; досягнення поетапної конкретизації теоретичних положень до їх практичного втілення в умовах реального навчально-виховного процесу.

Як перспективний шлях підвищення якості фізкультурно-педагогічної освіти потрібно виділити диференціацію методів й організаційних форм загальнопедагогічної підготовки студентів, забезпе-

чення тісного взаємозв'язку в ній загального, особливого та індивідуального. Під загальним у змістовному плані розуміються загальнопедагогічні знання й уміння, а в процесуальному – групові та фронтальні методи й форми організації навчання. Особливим зі змістовного боку маються на увазі специфічні знання та вміння, що визначають спеціалізацію студента, а з процесуального боку – урахування майбутньої спеціальності студентів в організації процесу загальнопедагогічної підготовки. Під індивідуальним мається на увазі диференціація й індивідуалізація змісту та процесу навчання, що враховують потреби, інтереси й схильності окремих студентів. Організація навчального процесу у ВНЗ фізкультурного профілю не дає змоги повною мірою врахувати особливе та індивідуальне в загальнопедагогічній підготовці студентів. Такі навчальні заклади працюють за навчальним планом, у котрому враховано поєднання навчання професії спортивного педагога з активними заняттями спортом.

Висновки. Аналіз результатів дослідження показав, що тільки 30,61 % студентів III курсу факультету фізичного виховання й факультету спорту притаманна професійна спрямованість на оволодіння обраною професією.

За ознакою ціннісного ставлення до освіти та отримання спеціальності студенти поділяються на три групи. До першої відносимо тих, які орієнтовані на освіту як цінність (53,05 %). Друга група – студенти, які орієнтовані на бізнес (20,15 %). Третю групу складають студенти, котрі ще професійно не визначилися (26,8 %).

За характером ставлення до навчання виділено такі групи студентів: перша група (24,04 %) – студенти, які прагнуть оволодіти професійними знаннями та вміннями. Друга група (16,03 %) – котрі прагнуть навчальної успішності за всіма дисциплінами. Третя група (40,07 %) – студенти, які мають яскраво виражений професійний інтерес. Четверта група (14,12 %) – студенти, котрі непогано вчаться, але вибірково відвідують заняття. До п'ятої групи (5,74 %) належать студенти байдужі, які вчаться у ВНЗ або за наполяганням батьків, або для того, щоб не йти працювати чи не потрапити до армії.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження в цьому напрямі полягатимуть у розробці методичного супроводу навчально-педагогічних ситуацій на інтеграції педагогічної та спортивної складових частин змісту підготовки.

Список використаної літератури

1. Виленский М. Я. Формирование физической культуры личности учителя в процессе его профессиональной подготовки / Виленский М. Я. – М. : [б. и.], 1990.
2. Беседіна Л. М. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах : метод. посіб. / Л. М. Беседіна, О. І. Сторубльов – К. : Логос, 2009. – 204 с.
3. Ємець О. Метод ситуації в підготовці вчителя фізичної культури / Ємець О. // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. – Луцьк : Медіа, 1999. – С. 158–161.
4. Катрич Е. В. Педагогическая позиция преподавателя по физической культуре в учебных заведениях нового типа : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Е. В. Катрич. – СПб., 1993. – 24 с.
5. Формирование профессиональной культуры учителя / под ред. В. А. Слостенина. – М. : [б. и.], 1993.

Анотації

У статті розглянуто проблему формування педагогічної позиції та педагогічних умінь у майбутніх спеціалістів галузі фізичної культури й спорту. Досліджено педагогічну спрямованість і визначено ефективні способи формування педагогічної позиції у студентів фізкультурних ВНЗ в процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін. У дослідженні взяли участь 262 студенти II і III курсів Львівського державного університету фізичної культури. Установлено, що 30,61 % студентів III курсу притаманна професійна спрямованість на оволодіння обраною професією. Виділено три групи студентів за ознакою ставлення до освіти й отримання спеціальності: орієнтовані на освіту – 53,05 %; орієнтовані на бізнес – 20,15 %; професійно не визначилися – 26,8 %. За характером ставлення до навчання виділено п'ять груп: прагнуть оволодіти знаннями – 24,04 %; прагнуть загальної успішності – 16,03 %; мають професійний інтерес – 40,07 %; вибірково ставляться до навчальних дисциплін – 14,12 %; ледарі – 5,74 %.

Ключові слова: педагогічна позиція, професійна спрямованість, формування, спортивний педагог.

Татьяна Матвийчук. Формирование педагогической позиции у будущих спортивных педагогов. В статье рассматривается проблема формирования педагогической позиции и педагогических умений будущих специалистов в области физической культуры и спорта. Исследовалась педагогическая направленность и определялись эффективные пути формирования педагогической позиции у студентов физкультурных вузов в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин. В исследовании приняли участие 262 студента II и III курсов Львовского государственного университета физической культуры. Установлено, что 30,61 % сту-

дентів III курсу присуща професійна направленість на оволодіння обраною професією. Виділені три групи студентів по признаку відношення до освіти та отримання спеціальності: орієнтовані на освіту – 53,05 %; орієнтовані на бізнес – 20,15 %; професійно не визначилися – 26,8 %. По характеру відношення до навчання виділено п'ять груп: прагнуть оволодіти знаннями – 24,04 %; мають високу успішність – 16,03 %; мають професійний інтерес – 40,07 %; вибірково відносяться до навчальних дисциплін – 14,12 %; ліниві – 5,74 %.

Ключові слова: педагогічна позиція, професійна направленість, формування, спортивний педагог.

Tetiana Matviichuk. Forming of Pedagogical Position for Future Sports Teachers (in the Example of Lviv State University of Physical Culture). In the article the problem of forming of pedagogical position and pedagogical abilities is examined for future specialists of physical culture and sport. A pedagogical orientation was probed and the effective ways of forming of pedagogical position were determined for students of higher education physical establishments in the process of study of psychology-pedagogical disciplines. 262 students took part in the research of II and III courses of Lviv state university of physical culture. It is set that 30,61 % students of III course a professional orientation is inherent on a capture a select profession. Three groups of students were selected on the base of attitude toward education and receipt of speciality: oriented to education – 53,05 %; oriented to business – 20,15 %; not determined professionally – 26,8 %. In grain attitudes toward teaching are selected five groups: aim to capture knowledge – 24,04 %; to have high progress – 16,03 %; have professional interest – 40,07 %; preferentially behave to educational disciplines – 14,12 %; lazy persons – 5,74 %.

Key words: pedagogical position, professional orientation, forming, sports teacher.

УДК 378:796

**Ірина Мінжоріна,
Вадим Василенко,
Світлана Переверзева,
Тарас Андріанов,
Ніна Сахно**

Компетентність особистості студентів при виборі майбутньої спеціальності

ДВНЗ Криворізький національний університет (м. Кривий Ріг)

Постановка наукової проблеми та її значення. Покращення якості підготовки майбутніх спеціалістів є пріоритетним напрямом розвитку суспільства, оскільки сьогодні підвищується потреба в спеціалістах широкого профілю, здатних мобільно використовувати знання різних наукових областей у видах діяльності, пов'язаних із професією. Питання професійної підготовки спеціалістів із фізичної культури й спорту розв'язується в таких напрямках: формування та розвиток спортивних мотивацій, виховання в спеціалістів із фізичної культури моральних якостей, суспільної активності, системної методичної підготовки в галузі фізичного виховання й спорту. Професійна підготовка вчителя – це культуротворчий освітній процес, у якому студент та викладач реалізують себе як суб'єкти культури, а зміст освіти будується відповідно до змісту педагогічної культури, що приміняються особистістю і використовується як критерії та оцінка рівня готовності вчителя до професійно-педагогічної діяльності [1; 3].

Завдання сучасного навчання потребують від спеціалістів фізичної культури високого рівня активності педагогічного мислення й володіння цілісною системою вмінь: моделювання, педагогічні діагностика та проектування. Розв'язання таких завдань можливе лише за умови розвинутої фізичної культури особистості як складової частини загальної культури: культури тіла, духовної культури, морально-етичної культури, як досвіду ціннісно-нормативної діяльності, а також професійної компетенції. Відповідний рівень професійної компетенції – це професійна майстерність, можливість саморегуляції, самонастрою на педагогічну діяльність, уміння мобілізувати свій професійний потенціал на розв'язання поставлених завдань [2].